

22-11-2012 Keynote speech wethouder Andrée van Es. Duur: 30 minuten

**Het landelijke beleid voor vluchtelingen
en de keuzes van de gemeente Amsterdam**

Gesproken woord geldt.

Dames en heren,

VluchtelingenWerk Nederland heeft mij verzocht om hier uitleg te geven over het Amsterdamse beleid. Ik dank de organisatoren van dit congres voor deze uitnodiging. Ik zal u het komende half uur een en ander vertellen over de Amsterdamse praktijk, en ik deel ook graag mijn visie met u op de plannen van het kabinet en de gevolgen daarvan voor ons allen.

Maar laat ik beginnen met mevrouw Guity Mohebbi. Gisteren stond er een interview in dagblad Trouw met mevrouw Mohebbi. Zij is in 1984 uit Iran naar Nederland gevlucht. Nu zit ze in de directie van ProRail. Niet voor niets neemt zij ook deel aan dit congres vandaag

Dames en heren, in het interview beschrijft Mevrouw Mohebbi de kilte en onverschilligheid waarmee in Nederland tegenwoordig over migranten wordt gesproken. Ook haalt zij een incident aan de Notweg in Amsterdam aan. U weet, daar bivakkeren sinds een aantal weken uitgeprocedeerde asielzoekers om te demonstreren waarbij extreemrechtse mafketels - zo beschreef zij het, en daar sluit ik mij van harte bij aan -, asielzoekers achter een hek opsloten.

Ik ben blij met de acties van onze Burgemeester van der Laan die ertoe kunnen leiden dat mensen op adem kunnen komen in een betere opvang dan nu. Het toelatingsbeleid kan Amsterdam niet veranderen.

Als ik kijk naar hoe we er nu voor staan in Nederland, zien we allereerst die verharding van de samenleving die mevrouw Mohebbi terecht opmerkt. Nu, met het nieuwe kabinet, lijkt er een andere wind te waaien. Een licht briesje nog, maar als ik kijk naar het asielbeleid lijkt wel degelijk voorzichtig de goede kant op te gaan. Het regeerakkoord van het nieuwe kabinet is erop gericht om iedereen mee te laten doen in de maatschappij.

Door te werken, door te participeren, door de taal te spreken. Door actief burgerschap. En dat vind ik een belangrijke stap.

Ik kom er nog op terug, want er zijn ook schaduwkanten.

Ik neem u graag mee naar de Amsterdamse praktijk. Het Amsterdamse vluchtelingenbeleid is een "best practice". Deze conclusie trekt het onderzoeksbureau Regioplan op basis van een

analyse in 20 grote gemeenten. Volgens Regioplan heeft Amsterdam - ik citeer - "een *samenhangend vluchtelingenbeleid*". Daar ben ik natuurlijk erg trots op, maar ik vind het ook onze plicht om vluchtelingenbeleid op orde te hebben. Ik zal u zeggen waarom.

Amsterdam is een wereldstad met een traditie van immigratie. Vreemdelingen zochten in alle tijden onze stad op, soms vrijwillig, soms gedwongen door omstandigheden. Zij maken deel uit van het sociaal, cultureel en economische leven van onze stad. In onze stad kun je zijn wie je bent, ongeacht alle verschillen. Diversiteit verleent de stad zijn dynamiek en draagt bij aan onze voorspoed.

Het stadsbestuur bouwt voort op deze traditie en heet nieuwkomers en zeker ook vluchtelingen welkom. We beschouwen hun komst als positief: meedoen, talenten inzetten en bijdragen aan de stad. Amsterdams Burgerschap: dat beoefenen we zelf, en verwachten het ook van vluchtelingen.

Dat gaat niet vanzelf, zeker niet voor mensen die na verschrikkelijke ervaringen hun land zijn ontvlucht en tijdens hun asielerzoek een onzekere periode doormaken. Vluchtelingen krijgen in een korte periode te maken met vele onderdelen van de lokale en nationale overheid. Dat terwijl ze de taal vaak niet beheersen, geconfronteerd worden met een cultuur die ze niet kennen en extreem afhankelijk zijn van functionarissen van de overheid. Er moet van alles geregeld worden: vestiging, wonen, inkomen, inburgering, werk, gezondheid, etc. Sommige Amsterdammers hebben in 20 jaar evenveel contact met de overheid als vluchtelingen in één jaar! Regels, voorwaarden en wachttijden ervaren ook vluchtelingen als vervelend.

Amsterdamse praktijk

Wij doen ons best om deze mensen zo goed mogelijk verder te helpen en integratie zo snel en positief mogelijk te laten verlopen. De gemeente biedt vluchtelingen één gemeentelijk arrangement aan. Van A tot Z. Van Aankomst tot Zelfstandigheid. Wij hebben bij het lokale Vluchtelingenwerk, de Stichting VluchtelingenWerk Amstel tot Zaan, de rol van 'sociaal regisseur' neergelegd. Zij zijn het professionele maatje van de vluchteling. De dienst die verantwoordelijk is voor inkomen, inburgeren en werk, DWI, is de gemeentelijke tegenhanger van de sociaal regisseur. Door de grote rol van Vluchtelingenwerk en DWI kunnen de andere gemeentelijke diensten zich richten op hun specialiteit, zoals huisvesten, gezondheidsbevordering of onderwijs.

Het Gemeentebestuur heeft twee ambitieuze doelen:

- a. *3½ jaar na vestiging in de stad moet 100% van de vluchtelingen voldoen aan zijn inburgeringsplicht, of op goede gronden zijn ontheven;*
- b. *en 45% van de vluchtelingen moet na diezelfde periode duurzaam werk hebben en dat moet later uiteraard nog verder oplopen.*

De gemeente Amsterdam is gemotiveerd om deze doelen te realiseren, met een actief inburgeringsbeleid waarbij elke nieuwkomer binnen zes weken een cursusaanbod heeft meegekregen. Dat vereist maatwerk. We aarzelen niet om het aanbod desnoods met sancties op te leggen door het korten uit uitkeringen, of het opleggen van geldboetes. We zien het aantal geslaagden jaar in jaar uit stijgen.

In de Integratiebarometer kunt u lezen, dat van de Amsterdamse vluchtelingen van 2001 t/m 2011, dat zijn ruim 4000 vluchtelingen, 42% duurzaam werk gevonden heeft. Dit kan nog beter en we zetten alles op alles om meer mensen aan het werk te krijgen. Want werk is de sleutel tot participatie en integratie.

Om aan het werk te komen, moet iedereen goed Nederlands spreken, lezen en schrijven. Onze arbeidsmarkt vraagt ook aan de onderkant mensen die de taal beheersen. Re-integratie naar werk kan naar mijn overtuiging dan ook niet meer zonder voldoende taalbeheersing. De gemeente blijft daarom investeren in volwasseneneducatie. Het nieuwe programma 'Educatie Werkt!' drukt ons vertrouwen in goede scholing uit.

Vluchtelingen en andere nieuwkomers die al langer in Amsterdam zijn, blijven we in de ontwikkeling van hun taal ondersteunen.

Onze ambitie is hoog. En niet voor niets. Zonder goede woning, taalkennis, werk en een sociale omgeving, is de kans dat mensen blijvend afhankelijk raken, te groot.

We hebben iedereen nodig, als de crisis voorbij is en de vergrijzing merkbaar. Ik roep al mijn collega wethouders van andere steden dan ook op, dezelfde ambitie te tonen. Gemeentelijk beleid voor vluchtelingen krijgt de wind pas in de rug, als we laten merken dat we voor deze groep echt iets willen betekenen.

Ik verwacht van de vluchteling dat hij de lat ook hoog legt. De lat ligt hoog aan beide zijden. Ons gemeentelijk arrangement helpt de vluchteling op weg. Maar de vluchteling moet ook zelf alle zeilen bij zetten. Ik citeer een Somalische man die 18 jaar geleden naar Nederland kwam: "de enige manier om aan de slag te komen, is door keihard je best te doen. Je moet ervoor zorgen dat je de beste bent!" Het is hard, maar waar.

Eigen kracht is het uitgangspunt. Ook voor vluchtelingen. Al realiseer ik mij terdege dat vluchtelingen aan het begin van een nieuw leven staan in Nederland. Zij hebben geen sociaal netwerk, ontberen kennis van de Nederlandse taal en weten nog niet hoe de Nederlandse samenleving werkt. En doorgaans zijn ze in het land van herkomst niet hoog opgeleid. We zien immers dat het opleidingspeil van vluchtelingen de laatste jaren daalt.

Professor Han Entzinger schrijft in het 'Fietsen met Tegenwind' – ik citeer: “er geen apart integratiebeleid voor vluchtelingen nodig is, maar wel altijd aparte aandacht voor hen moet zijn binnen de bestaande beleidsterreinen”. Dit maatwerk binnen het algemeen beleid is precies de kern van de Amsterdamse aanpak.

In landelijk perspectief

Hoe past dit in het landelijk beleid? Ik ben het eens met het kabinet, dat zegt, mensen zijn verantwoordelijk voor hun eigen inburgering. Maar hier hoort wel een overheid bij, die mensen een zetje kan geven. De meeste nieuwkomers maken nu een behoorlijke inburgeringsstart. We moeten voorkomen dat de inburgeringslacune uit het verleden zich herhaalt. Als de nieuwkomer zijn verantwoordelijkheid niet neemt of niet kan nemen, dan zitten vooral de gemeenten met de gevolgen. Ik trek hier gezamenlijk op met de vier grote steden, en ik hoop ook op steun van andere lokale bestuurders.

Ik heb het vorige kabinet wel ideologische scherpslijperij verweten, bijvoorbeeld in de discussie rond integratie als het burka-verbod en het verbod op de dubbele nationaliteit.

Het kabinet Rutte II lijkt het beter te doen. Maar toch zie ik nog maatregelen die vluchtelingen in hun integratie belemmeren. In letterlijk één zinnetje in het regeerakkoord wordt een belangrijk en principieel punt voor burgerschap een kopje kleiner gemaakt: nieuwkomers mogen straks pas na zeven jaar in plaats van na vijf jaar stemmen voor de gemeenteraad. Waarom?!, vraag ik mij af: Welke doel dient deze maatregel? Juist het recht om te mogen meebeslissen, vergroot de betrokkenheid bij de stad. Ik vind: uitstel van kiesrecht betekent uitstel van actief burgerschap. Deze etalagepolitiek geeft vluchtelingen een negatief signaal. Ten onrechte. Ze zijn welkom en moeten snel mee kunnen doen.

In Amsterdam nemen we dat letterlijk. Op termijn komt er in de stad een nieuw asielzoekerscentrum. Ik wil dat asielzoekers tijdens hun verblijf in Amsterdam vitaal blijven. Dat ze niet afgesloten van de samenleving zijn, maar meedoen. Door vrijwilligerswerk in de buurt en contact met Amsterdammers. Ongeacht of mensen terugkeren of blijven, het verblijf in een asielzoekerscentrum moet hen geen kansen ontnemen.

Het Kabinet zal ook de naturalisatietermijn verlengen van vijf naar zeven jaar. De regering blijft pleiten voor aanscherping van de richtlijn die eisen stelt aan huwelijk - en gezinshereniging. Dit betreft een leeftijd van 24 jaar, het in voldoende mate in levensonderhoud voorzien. Dit zijn maatregelen die de integratie belemmeren en daar wordt niemand beter van. U niet, ik niet, en de vluchteling al helemaal niet.

Tenslotte is er nog onduidelijkheid over de gevolgen van vluchtelingen van sommige keuzes van dit Kabinet. Ook vluchtelingen zullen moeten voldoen aan de eis Nederlands te leren voor een bijstandsuitkering. Maar wat zal die eis inhouden? Zoals ik al zei wordt de termijn voordat een vluchteling actief stemrecht kan verwerven verlengd van vijf naar zeven jaar. Maar geldt dit ook voor het passief stemrecht? Ik constateer dat er op wezenlijke punten onduidelijkheid bestaat. En die onduidelijkheid leidt tot onzekerheid bij mensen die al in een moeilijke situatie zitten. Ik vind dat niet wenselijk.

Maar dames en heren, Rutte II brengt niet alleen slecht nieuws. Het regeerakkoord kent ook positieve kanten. Zoals ik al zei: meedoen is het doel. Burgerschap de weg. Zo wil het nieuwe kabinet dat vluchtelingen een onderwijsaanbod voor hun inburgering krijgen. Ik juich dat toe. En ik hoop dat het Kabinet bij de uitwerking een relatie legt met de maatschappelijke begeleiding.

Vluchtelingenwerk, in dit belangrijke werk speelt u een sleutelrol. Keep up the good work.

Laten we ervoor zorgen dat in het maatschappelijk klimaat de kilte plaats zal maken voor een warmere wind. Dat we het tij weten te keren en mevrouw Mohebbi weer trots kan zijn op de Nederlandse houding ten opzichte van vluchtelingen. Laten we daar met zijn allen aan werken.

Veel dank aan de organisatie voor de uitnodiging om dit met u te kunnen delen. Ik dank u allen voor uw aandacht en wens u nog een succesvol congres toe.